

$$H = \frac{\frac{l^2 \operatorname{tg} \beta}{24 \cos \beta} - \frac{r^2 \sin \beta}{2}}{\frac{l^2 \operatorname{tg}^2 \beta}{12 \cos \beta} + r^2 \cos \beta} \cdot P \quad (489)$$

gdzie r oznacza promień bezwładności przekrojów poprzecznych prętów ramy. Różnica między wartościami H , obliczonymi w obydwóch wypadkach, zależy od kąta β i promienia r i wynosi do 10%.

Wpływ wahań temperatury na odkształcenie ramy jest przeważnie znaczny. Wpływ ten uwzględniamy w następujący sposób. Bierzemy dla przykładu ramę przedstawioną na rys. 284. Przypuśćmy, iż największa możliwa różnica temperatury w stosunku do temperatury montażu wynosi t^0 i że współczynnik wydłużenia materiału ramy przy zmianie temperatury na 1^0 wynosi λ .

Zastępujemy podporę przegubową C przez podporę przegubowo-przesuwną i obliczamy wydłużenie się ramy pod działaniem temperatury, które wyniesie $\lambda \cdot \lambda \cdot t$. Aby przesunięcie punktu C w rzeczywistości miejsca nie miało, musimy zaczepić w punktach A i C dwie równe i zwrócone ku sobie siły H . Obliczamy przesunięcie u_C punktu C pod działaniem siły H i ustawiamy równanie:

$$u_C - \lambda \cdot \lambda \cdot t = 0 \quad (490)$$

czyli równanie:

$$u_C = - \frac{P s^3 \cos \beta}{3 E J} \sin \beta + \frac{2 H s^3 \sin^2 \beta}{3 E J} = \lambda \cdot \lambda \cdot t$$

z którego obliczamy H .

10. Zastosowanie twierdzeń o trzech i o czterech momentach.

Wobec tego, że siły podłużne w prętach ram nie mają większego wpływu na przesunięcia poszczególnych węzłów, możemy uważać te ostatnie za nieprzesuwalne, o ile tylko rama jest tego typu, że przesunięcia węzłów nie mogą występować, jako skutek wyginania się prętów.

W tych wypadkach mamy możność zastosowania do obliczenia ramownic twierdzenia o trzech momentach, przy którego wyprowadzeniu (rozdz. XI,4) nigdzie nie korzystaliśmy z warunku, że poszczególne przęsła belki ciągłej położone są na jednej prostej, a nie na linii załamanej w płaszczyźnie sił.

Zastosujemy tu równanie trzech momentów do obliczenia ramownicy trapezowej, przedstawionej na rys. 274, str. 264. Równanie trzech momentów ma postać następującą (rozdz. XI, wzór 400):

$$M_A \cdot l_{AB} + 2 M_B (l_{AB} + l_{BC}) + M_C \cdot l_{BC} = -6 (\mathfrak{B}'_{AB} + \mathfrak{B}'_{BC}) \quad (491)$$

Przyjmujemy tu za podpory belki ciągłej węzły A , B , C i D i ustawiamy równanie trzech momentów dla węzłów A , B i C :

$$2 M_B \cdot \left(s + b \cdot \frac{J_s}{J_b} \right) + M_C \cdot s \cdot \frac{J_s}{J_b} = -6 \mathfrak{B}_{BC} \cdot \frac{J_s}{J_b} \quad (491')$$

Wykres momentów zginających pręt BC pod działaniem dwóch równych i symetrycznie zaczepionych sił P ma kształt przedstawiony na rys. 240 w rozdz. XI, a więc:

$$\mathfrak{B}_{BC} = \frac{Pd}{2} \cdot d + \frac{Pd}{2} (e - d) = \frac{Pde}{2}$$

Wobec tego, że ze względów symetrii $M_B = M_C$, równanie (491) przybiera postać następującą:

$$M_B (2k + 3) = -\frac{3Pde}{b} \quad (492)$$

Zależność między momentem M_B a parciem poziomym w ramie wyraża się wzorem:

$$M_B = P \cdot a - H \cdot h \quad (492')$$

Na podstawie równań (492) i (492') otrzymujemy, że

$$H = \frac{P}{bh} \cdot \frac{3(de + ab) + 2abk}{3 + 2k}$$

t. j. otrzymujemy wzór (484), podany wyżej w § 5.

Ramy wieloprzęsłowe o węzłach nieprzesuwalnych mogą być obliczone zapomocą t.zw. równania czterech momentów. Równanie to wyprowadzamy na podstawie twierdzenia o trzech momentach w sposób następujący.

Wyobrażamy sobie, mianowicie, iż do belki ciągłej przedstawionej na rys. 213 (str. 211, rozdz. XI), został zaczepiony w przekroju nad podporą B moment zewnętrzny M . Po przecięciu belki ciągłej nad podporą B , część momentu M równa M' będzie działała na belkę swobodnie podpartą AB , druga zaś część M'' na belkę swobodnie podpartą BC . Mamy więc, że

$$M = M' - M''$$

O ile pozatem na belki AB i BC bezpośrednio żadne siły zewnętrzne nie działają, to wielkości $\mathfrak{B}$ t. j. reakcje podpór B tych belek uważanych za swobodnie podparte otrzymują w tym wypadku dla obciążenia wtórnego następujące wartości:

$$\mathfrak{B}_{AB}^M = \frac{M' \cdot l_{AB}}{3} \quad ; \quad \mathfrak{B}_{BC}^M = \frac{M \cdot l_{BC}}{3} \quad (493)$$

Wielkości $\mathfrak{B}^M$ wpływają na zmianę kątów, wyrażonych wzorami (393) i (394) z rozdz. XI, wobec czego równanie (396) przybiera tu następującą postać:

$$\begin{aligned} M_A \cdot l_{AB} + 2 M_B (l_{AB} + l_{BC}) + M_C \cdot l_{BC} = \\ = - 2 (M' l_{AB} + M'' l_{BC}) - 6 (\mathfrak{B}_{AB} + \mathfrak{B}_{BC}) \end{aligned} \quad (494)$$

Powyższy wzór (494) dotyczy belki ciągłej, znajdującej się zarówno pod działaniem momentu M , jak i sił prostopadłych do osi belki.

Oznaczamy w dalszym ciągu przez M'_B moment, działający bezpośrednio na lewo od podpory B , a przez M''_B moment, działający bezpośrednio na prawo. Mamy w ten sposób, że

$$\begin{aligned} M'_B &= M_B + M' \\ M''_B &= M_B + M'' \end{aligned}$$

W związku z temi oznaczeniami równanie (494) przybiera następującą postać:

$$M_A \cdot l_{AB} + 2 M'_B \cdot l_{AB} + 2 M''_B \cdot l_{BC} + M_C \cdot l_{BC} = - 6 (\mathfrak{B}_{AB} + \mathfrak{B}_{BC}) \quad (495)$$

Jest to równanie czterech momentów ¹⁾.

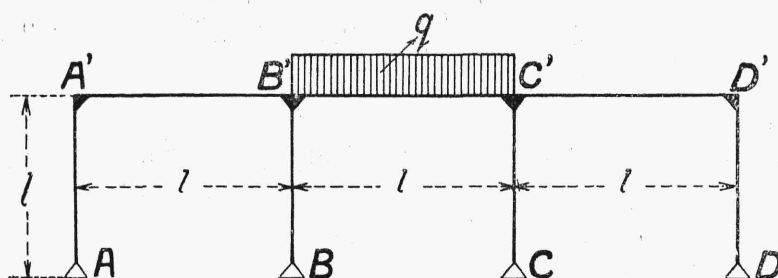
¹⁾ Por. F. Bleich, „Die Berechnung statisch unbestimmter Tragwerke nach der Methode des Viermomentensatzes“, 1918.

O ile poszczególne przęsła belki ciągłej różnią się od siebie momentami bezwładności przekrojów poprzecznych, wówczas równanie (495) przybiera postać następującą:

$$M_{A'} \cdot l_{AB} + 2 M'_{B'} \cdot l_{AB} + 2 M''_{B'} \cdot l_{BC} + M_{C'} \cdot l_{BC} = -6 (\mathfrak{B}'_{AB} + \mathfrak{B}'_{BC}) \quad (496)$$

gdzie kreskowane litery l i $\mathfrak{B}$ mają to samo znaczenie, co w rozdz. XI, 4.

Wyzyskujemy równanie (495) do wyznaczenia momentów zginających w węzłach ramownicy, przedstawionej na rys. 285 i obciążonej w sposób ciągły i równomierny w przęśle $B'C'$ przy jednostkowym obciążeniu pionowym q .

Rys. 285.

W węzłach A' i D' mamy do czynienia z momentami $M_{A'}$ i $M_{D'}$, które wobec symetrii ramy, są sobie równe.

W punkcie B' , bezpośrednio na lewo, działa w przęśle $A'B'$ moment $M_{B'}$, zaś bezpośrednio na prawo od węzła, w przęśle $B'C'$, moment $M'_{B'}$, wreszcie bezpośrednio poniżej węzła B' , w słupie $B'B$, działa moment zginający $M''_{B'}$. Symetrycznie do momentów w węźle B' , mamy odpowiednio w węźle C' do czynienia z momentami $M_{B'} = M_{C'}$, $M'_{B'} = M'_{C'}$, $M''_{B'} = M''_{C'}$.

Stosujemy tu do węzłów A, A' i B' równanie trzech momentów, zaś do węzłów A', B' i B oraz do węzłów A', B', C' równanie czterech momentów (495), przyczem przyjmujemy, że długości wszystkich przęseł ramownicy są sobie równe i są równe jej wysokości, a moment bezwładności jest stały dla wszystkich prętów.

Mamy więc:

$$2 M_{A'} (l + l) + M_{B'} \cdot l = 0$$

$$M_{A'} \cdot l + 2 M_{B'} \cdot l + 2 M'_{B'} \cdot l + M'_{C'} \cdot l = -6 \cdot \frac{q l^2}{4} \quad (497)$$

$$M_{A'} \cdot l + 2 M_{B'} \cdot l + 2 M''_{B'} \cdot l = 0$$

Równania typu (495), łącznie z zależnościami:

$$M'_{B'} = M'_{C'} ; M_{B'} = M'_{B'} + M''_{B'}$$

doprowadzają nas do rozwiązań następujących:

$$\begin{aligned} M_{A'} &= M_{D'} = \frac{q l^2}{118} \\ M_{B'} &= M_{C'} = -\frac{2 q l^2}{59} \\ M'_{B'} &= M'_{C'} = \frac{7 q l^2}{236} \end{aligned} \quad (498)$$

Wielkości parć poziomych $H_A = H_D$ i $H_B = H_C$ znajdujemy tu ze wzorów:

$$M_{A'} = H_A \cdot l \text{ i } M''_{B'} = H_B \cdot l \quad (498')$$

W razie niesymetrycznego obciążenia pionowego należałoby zastosować jeszcze równanie czterech momentów do węzłów B' , C' i D' oraz do węzłów B' , C' i C , wreszcie równanie trzech momentów do węzłów C' , D' i D .

O ile węzły ramownicy mogą być uważane za nieprzesuwne, to możemy wówczas zastosować do obliczenia jej i inne reguły wyprowadzone dla belek ciągłych, jak np. teorię ognisk ¹⁾, jednak zakres tego rodzaju ramownic jest dosyć ograniczony i sprowadza się prawie wyłącznie do ram prostokątnych ²⁾.

¹⁾ Por. E. Suter „Berechnung des kontinuierlichen Balkens sowie Berechnung des mehrfachen Rahmens“, 1916.

²⁾ Rozwiązania licznych układów ramowych, często będących w użyciu, znaleźć można w pracach A. Kleinogel'a p. t. „Rahmenformeln“ i „Mehrstielige Rahmen“, Berlin.